Koncepční a rozvojová strategie areálu zámku v Českém Krumlově, památky UNESCO

REHABILITACE ZÁMECKÉ ZAHRADY

Zkrácená verze Památkové koncepce rehabilitace zámecké zahrady v Českém Krumlově, vytvořené ateliérem GIRSA AT s.r.o. v roce 2004

Zpracovali: PhDr. Pavel Slavko
Ing. Jiří Olšan

VII. 2008

Národní kulturní památka – státní hrad a zámek Český Krumlov

PAMÁTKOVÁ KONCEPCE
REHABILITACE ZÁMECKÉ ZAHRADY
V ČESKÉM KRUMLOVĚ

leden 2003 – prosinec 2004

Zpracoval:

GIRSA AT s.r.o.

Atelier obnovy a konzervace

historických staveb

Novákových 6 – 180 00 PRAHA 8

SOUČASNÝ STAV ZAHRADY:

Zámecká zahrada českokrumlovská zaujímá rozsáhlé území na ploše cca 110 300 m2.
Jedná se tedy o mimořádně rozsáhlé území, vyžadující náročnou systematickou průběžnou péči o stavební podstatu, vegetační složku i technickou infrastrukturu.

Dosavadní úspěšné akce památkové obnovy:

- obnova kaskádové fontány, včetně záchrany její sochařské výzdoby a obnovy funkce
- restaurování sochařské výzdoby balustrády

obnova bran zámecké zahrady

Udržovací péče:

- péči o zahradu a její údržbě je věnována značná pozornost a nemalé úsilí
- podařilo se také realizovat některé mimořádně významné akce obnovy (viz výše)
- avšak v daných podmínkách a s ohledem k rozsahu a náročnosti problémů, které je nutné řešit, je dosavadní trend údržby nedostatečně účinný.

Souhrnné zhodnocení stavu zahrad

- současný stav zahrad je velmi neuspokojivý
- zahrady vykazují řadu zásadních i dílčích závad a to jak z hlediska ideového (památkového), tak i stavebně technického a provozního

  dožívající je technická infrastruktura, silně zchátralé jsou stavební objekty, v areálu je řada zásahů i úprav z minulé doby, jež velmi devastují historické prostředí.

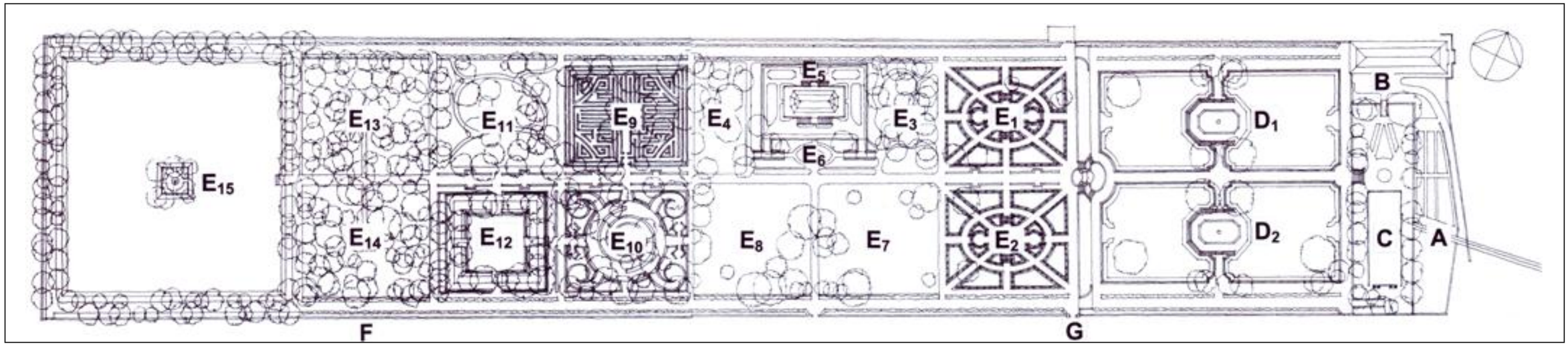

PAMÁTKOVÁ KONCEPCE REHABILITACE ZÁMECKÉ ZAHRADY V ČESKÉM KRUMLOVĚ

SOUČASNÝ STAV ZAHRADY

(situace se zákresem kompozičního členění zahrady na jednotlivé části)

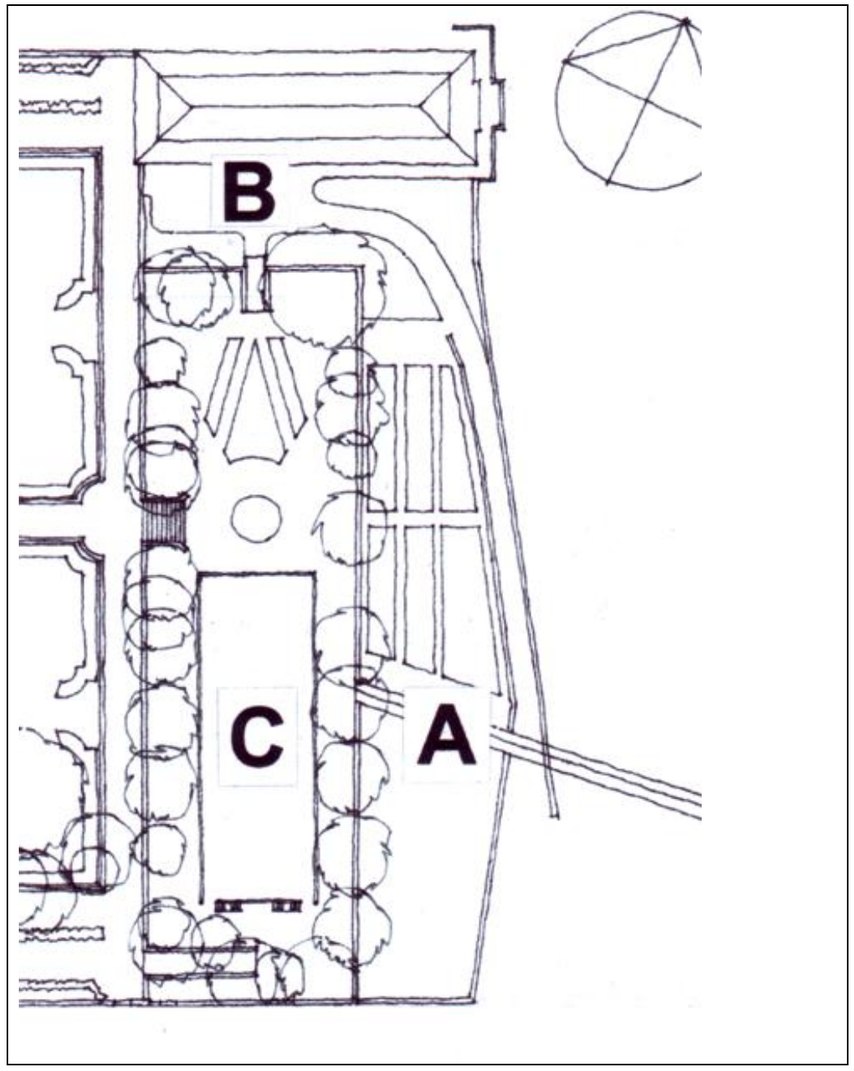

SOUČASNÝ STAV ZAHRADY:

Zimní jízdárna

- morálně i fyzicky dožívající rekonstrukce z 80.let dvacátého století
- **p**oškozené jsou fasády včetně komínů a kamenosochařské výzdoby
- dožívající jsou úpravy interiéru, technické infrastruktury i bezprostředního okolí, které předznamenávají řadu havárií v blízké budoucnosti (zahloubený suterén pod niveletu severozápadní části dolního parteru)
- jedná se o řadu problematických úprav z nedávné doby a zchátralý stav: ohradní zdi dolního parteru, letní jízdárny, nevhodné řešení novodobého schodiště na místo původní rampy z předprostoru zimní jízdárny na plochu letní jízdárny, nevhodné úpravy zdí podél přístupové komunikace od renesančního domu, nevhodné a dožívající zádlažby
- v roce 2003 byla provedena generální oprava střechy s výměnou pálené krytiny
- lze zaznamenat poškozené konstrukce terasových zdí štěpnice, nevhodné opravy terasových zdí z betonových tvárnic, nedostatky odvodnění a drenáží.
- Nezbytné jsou korekce a doplnění vegetace

Letní jízdárna

- **p**oškozené konstrukce opěrných terasových zdí,
- dožívající a silně poškozené tvarosloví omítaných balustrád a korun,
- nedostatky odvodnění,
- poškozené kočárové rampy a schodiště,

dožívající úpravy pochozích ploch včetně úprav z 80.let dvacátého století.

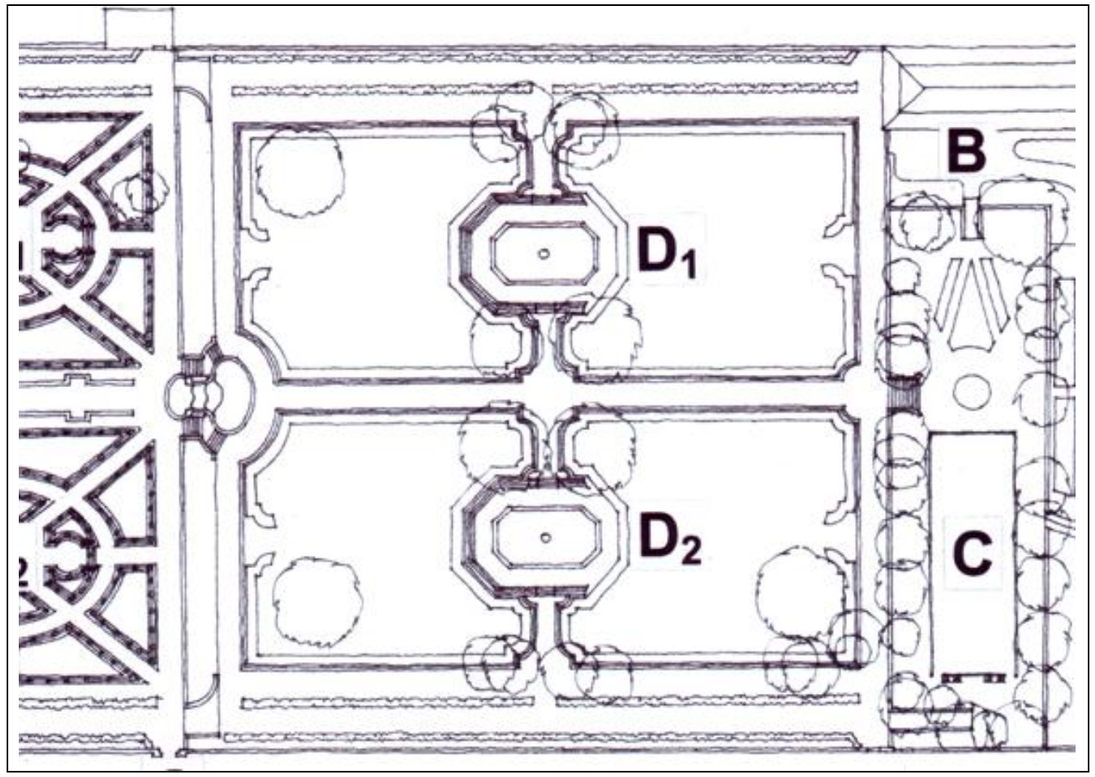

SOUČASNÝ STAV ZAHRADY:

Dolní parter

- **p**oškození ohradních zdí včetně korun
- nedostatky odvodnění a drenáží, rozrušení povrchu cestní sítě,
- zcela dožilé úpravy rekonstruovaných osmibokých bazénů (úplný rozpad konstrukce i obkladových desek bazénů, destrukce lavic)
- zcela dožilé úpravy lemování komunikací a záhonů
- nezbytnost korekce, zásadních změn a doplnění vegetace (chybně založený habrový špalír, znemožňující obnovu kočárových cest apod.).

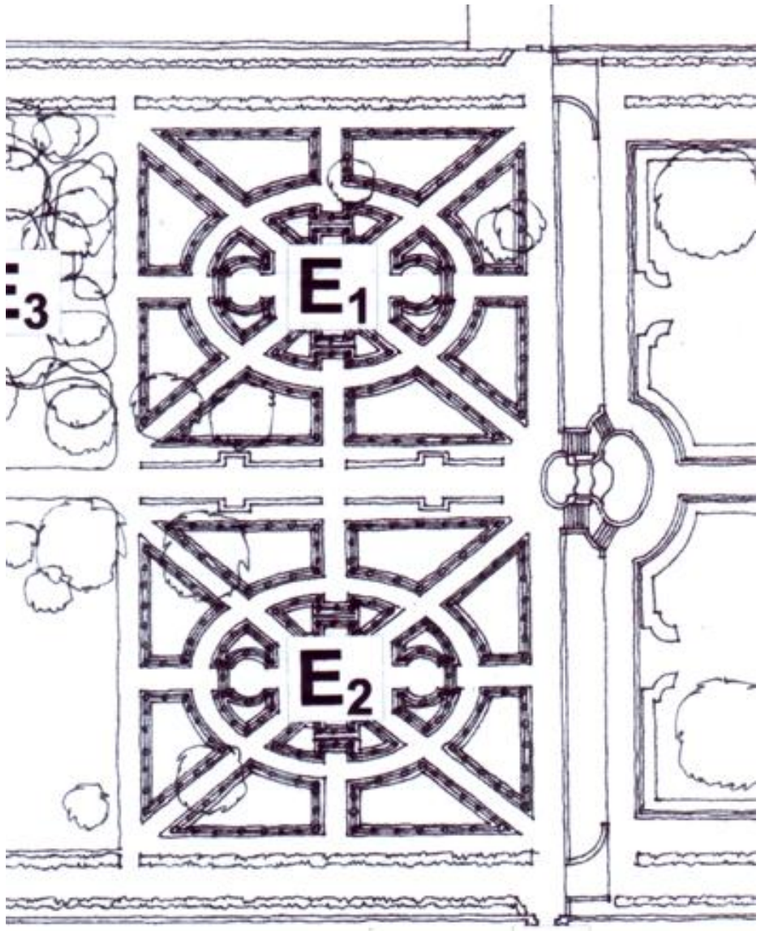

SOUČASNÝ STAV ZAHRADY:

Horní zahrada - východní část

- **p**oškozená parapetní zeď s omítanými balustrádami a plastickou výzdobou,
- poškození ohradních zdí včetně korun,
- nedostatky odvodnění a drenáží, rozrušení povrchu cestní sítě,
- zcela dožilé úpravy lemování komunikací,
- nezbytnost korekce, zásadních změn a doplnění vegetace (chybně založený habrový špalír, znemožňující obnovu kočárových cest, chybně založená osnova tisových bosketů, včetně rozpadu jejich středových motivů apod.).

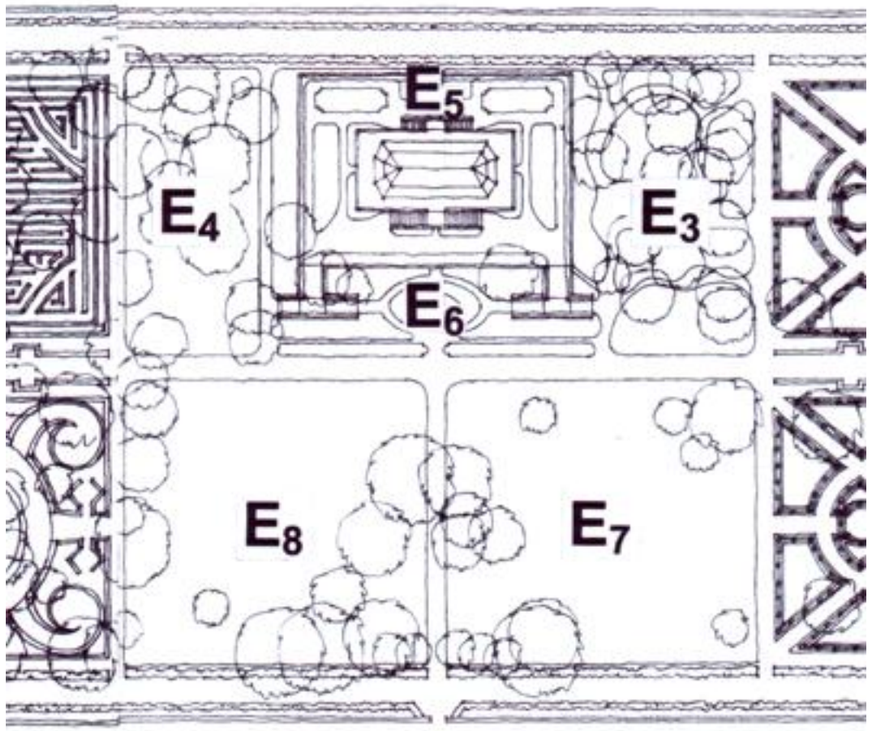

SOUČASNÝ STAV ZAHRADY:

Horní zahrada – střední část

Letohrádek Bellarie

- rozpadlé a zdevastované kočárové rampy letohrádku,
- silně poškozené zdivo terasy,
- poškozené exteriérové schodiště se zkorodovaným a poničeným zábradlím,
- zdevastované bezprostřední okolí letohrádku sezónním divadelním provozem,
- poškozené a promáčené zděné konstrukce spodní části objektu, zdevastované provozní místnosti,
- poškozené cenné interiéry, včetně výmalby, architektonických prvků plastické výzdoby a autentických konstrukcí i unikátního dobového vybavení.
- dožilá úprava fasády

Parter letohrádku Bellarie

- **devastován** stavbou otáčivého hlediště, znemožňující prostorovou rehabilitaci, rekonstrukci cestní sítě, obnovu odpovídající vegetační úpravy
- poškození ohradních zdí včetně korun, nedostatky odvodnění a drenáží, rozrušení povrchu cestní sítě, zcela dožilé úpravy lemování komunikací
- nezbytnost korekce, zásadních změn a doplnění vegetace (chybně založený habrový špalír, znemožňující obnovu kočárových cest

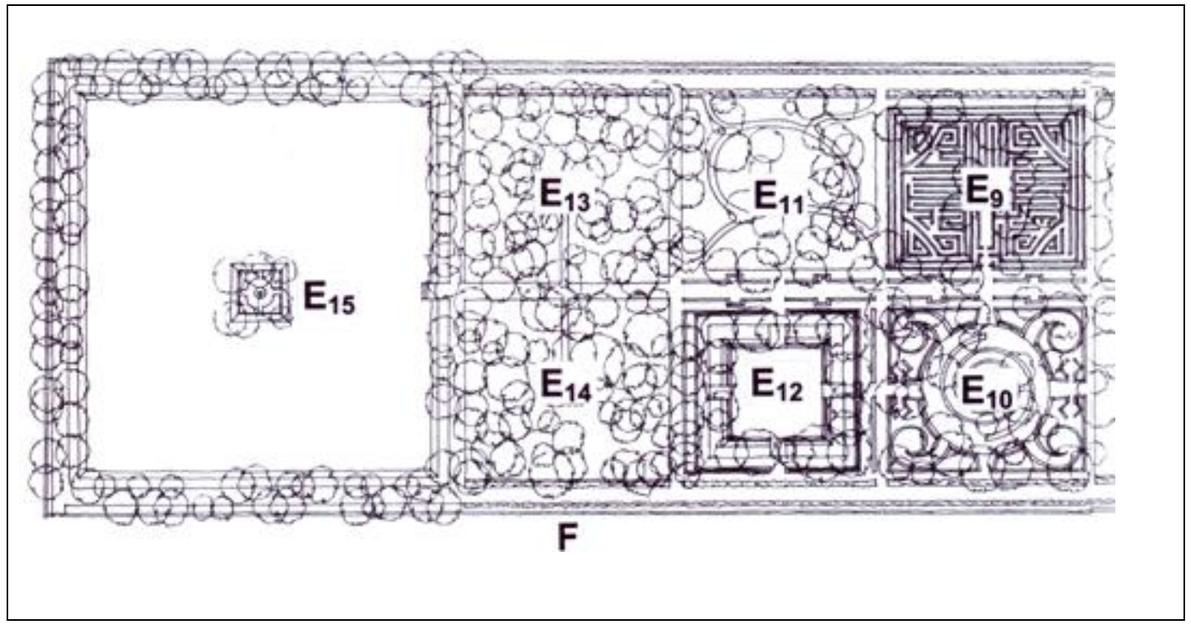

SOUČASNÝ STAV ZAHRADY:

Horní zahrada - západní část

- **n**utnost celkové rekonstrukce rybníku, včetně generální opravy hrází, dna a obnovy inženýrských sítí
- poškození ohradních zdí včetně korun,
- nedostatky odvodnění zahradních cest a drenáží, rozrušení povrchu cestní sítě, zcela dožilé úpravy lemování komunikací,
- nezbytnost korekce, zásadních změn a doplněn vegetace.

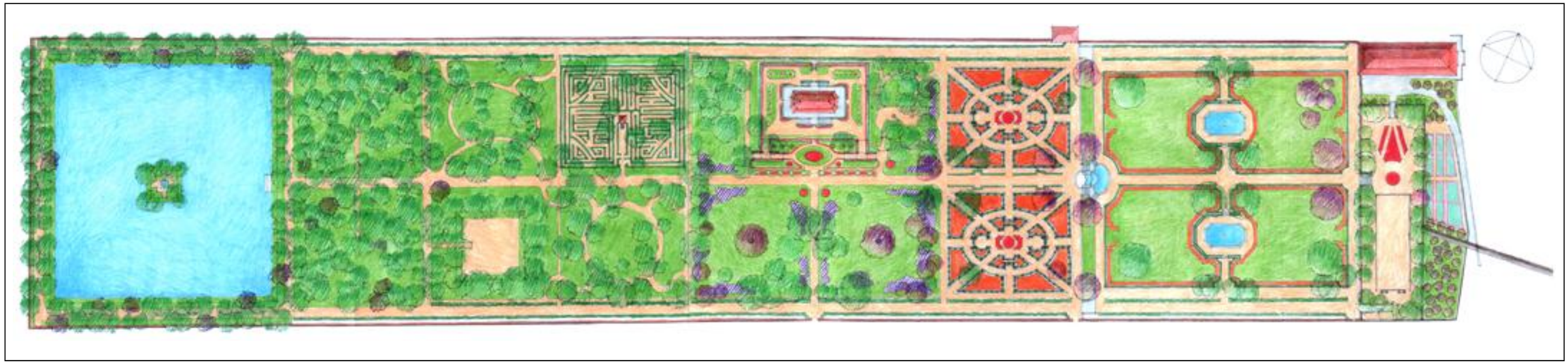

Národní kulturní památka – státní hrad a zámek Český Krumlov

PAMÁTKOVÁ KONCEPCE
REHABILITACE ZÁMECKÉ ZAHRADY
V ČESKÉM KRUMLOVĚ

KONCEPCE OBNOVY ZÁMECKÉ ZAHRADY

leden 2003 – prosinec 2004

Zpracoval:
GIRSA AT s.r.o.
Atelier obnovy a konzervace
historických staveb
Novákových 6 – 180 00 PRAHA 8

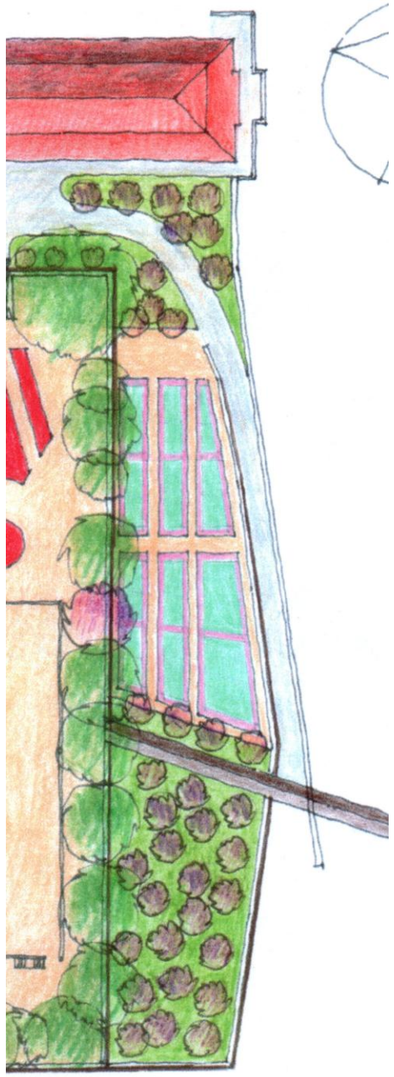

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

A – ŠTĚPNICE:

- podkladem pro úpravu je schematický záznam historického stavu, opakovaně doložený historickou plánovou dokumentací až do 19.století
- vV prostoru jižně od komunikace mostu Na plášti, který protíná plochu terasy Štěpnice, bude obnoven ovocný sad (štěpnice),
- v ploše severně od kryté chodby Na plášti bude řešena úprava se zeleninovými záhony, přičemž při koncipování prostoru bude zohledněna pohledová exponovanost (zejména přímý nadhled z terasy letní jízdárny)
- korekci vyžaduje severní část prostranství, poničená nevěrohodnou úpravou z doby rekonstrukce zámecké zimní jízdárny v 80.letech 20.století (symetricky řešené betonové schodiště s podestou), přičemž inspirací pro nové řešení bude doložený historický stav před touto úpravou
- v rámci úprav je nutné opět oddělit Štěpnici od komunikace (uzavření prostoru), přičemž optimální je obnova dřevěného plotu s podezdívkou a cihelnými pilířky, malebná situace, doložená ještě na starších fotografiích
- odstranit je nutné výhledově asfaltový povrch přístupové komunikace k zimní jízdárně
- v rámci obnovy Štěpnice je nutné konsolidovat konstrukce opěrných zdí a provést opravy korun. Jihovýchodní nároží a část hlavní opěrné zdi byly v 70.letech 20.století při opravě znovuvyzděny z betonových tvárnic a nedbale omítnuty s přebílením. Zdivo je nutno v tomto úseku rozebrat a nahradit přijatelnějším řešením s použitím zdiva se sbíraného kamene
- v rámci obnovy bude provedena rekonstrukce povrchů (pochozí plochy, záhony, trávníky) s řešením drenáží a odvodnění ploch.

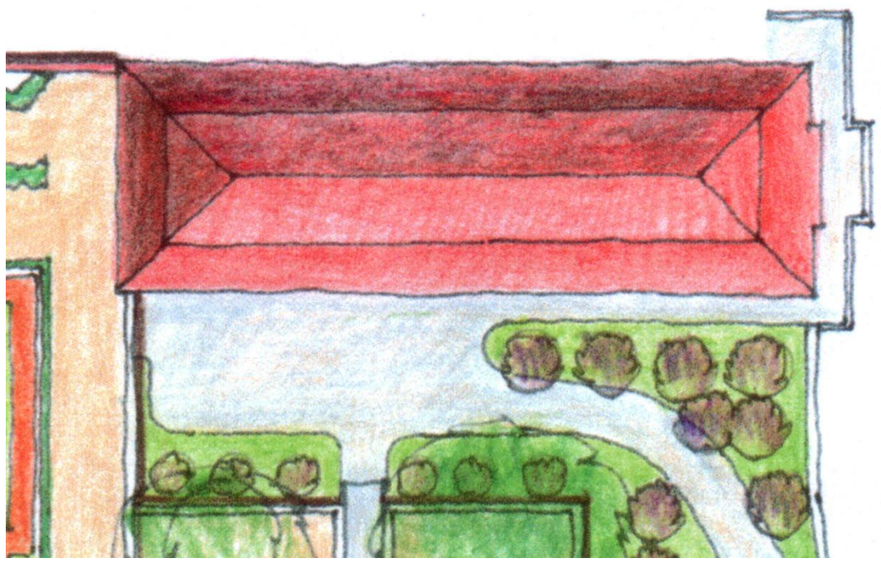

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

B – ZIMNÍ JÍZDÁRNA:

B1 – ZIMNÍ JÍZDÁRNA (OBJEKT):

- Přístup k objektu zimní jízdárny (po rekonstrukci se změnou využití v 80.letech 20.století a fyzickém a morálním dožití realizovaných úprav) bude vyžadovat zásadnější koncepční rozvahu
- změna funkce a přeměna ve víceúčelový sál se stravovacím zázemím vyžadovala řadu drastických zásahů do podstaty památky (snížení podlahy v sále, vyhloubení provozního suterénu pod úrovní severovýchodního cípu květinové zahrady, zničení historického krovu vložením technického komplementu apod.)
- rekonstrukce narušila historický stav významné památky a přinesla do budoucna řadu velmi obtížně řešitelných problémů.
- Kromě průběžné údržby i nákladnějších oprav stavby (fasáda, výzdoba apod.) je nezbytná údržba technického a provozního zázemí tak, aby byla zajištěna funkčnost jízdárny jako víceúčelového zařízení se stravovacím zařízením
- stávající funkce a její důsledky jsou natolik v rozporu s hodnotou a kulturním potenciálem této významné architektury, že je zcela legitimní výhledově uvažovat o korektivní úpravě s návratem k původnímu prostorovému řešení, včetně původního využití. Obnova zimní jízdárny jako významné památkové architektury, pojatá jako součást rehabilitace komplexu zámecké zahrady, by bezpochyby přispěla k umocnění atmosféry areálu a k zvýšení jeho atraktivity.

B2 – ZIMNÍ JÍZDÁRNA (DVŮR):

- součástí rehabilitace dvora zimní jízdárny je korekce současného stavu s odstraněním úpravy s nevhodným tvrdým celoplošným vydlážděním z řezané kamenné dlažby
- návrh počítá s přeřešením celé plochy, přičemž inspirací bude vyhodnocení dostupných historických pramenů
- součástí úprav bude, užití měkce modelovaných mlatových ploch a komunikací, výsadba nové zeleně v odpovídajícím dobovém pojetí, přeřešení nástupní partie při vyústění přístupové komunikace od renesančního domu, rekonstrukce rampy pro zpřístupnění plochy letních jízdárny, celková oprava opěrných zdí včetně omítkových balustrád, korekce novodobého průchodu před východním průčelím zimní jízdárny.

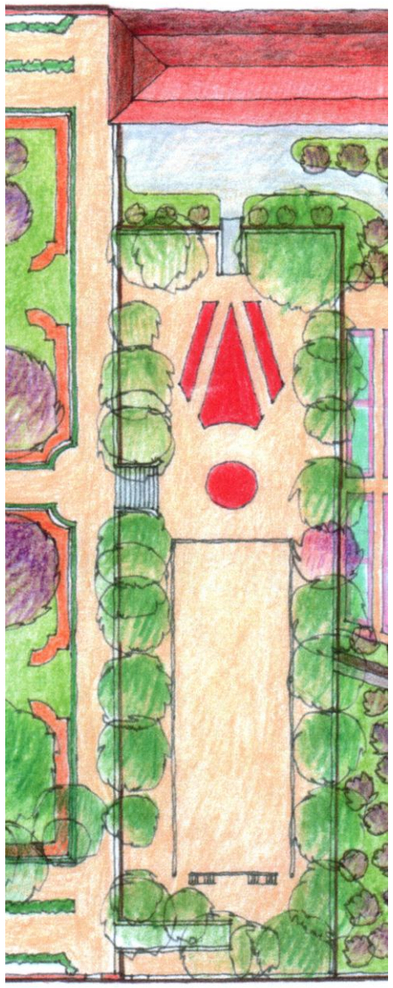

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

C – LETNÍ JÍZDÁRNA:

- obnova mlatové úpravy prostoru na základě historické plánové dokumentace s výběhem pro koně, vymezeným dřevěným ohrazením s doplněním párem symetricky situovaných dřevěných schodů
- obnova centrály a květinového motivu ve tvaru šípu s diagonálními pěšinami, směrovanými od vstupní rampy jednak k schodišti, zpřístupňujícímu dolní parter zahrady, jednak k vyhlídce u vyústění plášťové chodby
- odborné ošetření vzrostlé vegetace (stromořadí, lemující obrys půdorysu terasy) a doplnění
- podstatná část vzrostlých stromů byla založena před rokem 1800
- součástí obnovy bude rekonstrukce kočárové rampy, provedení drenáží a odvodnění, oprava opěrných zdí, včetně korun a balustrád se štukovou výzdobou.

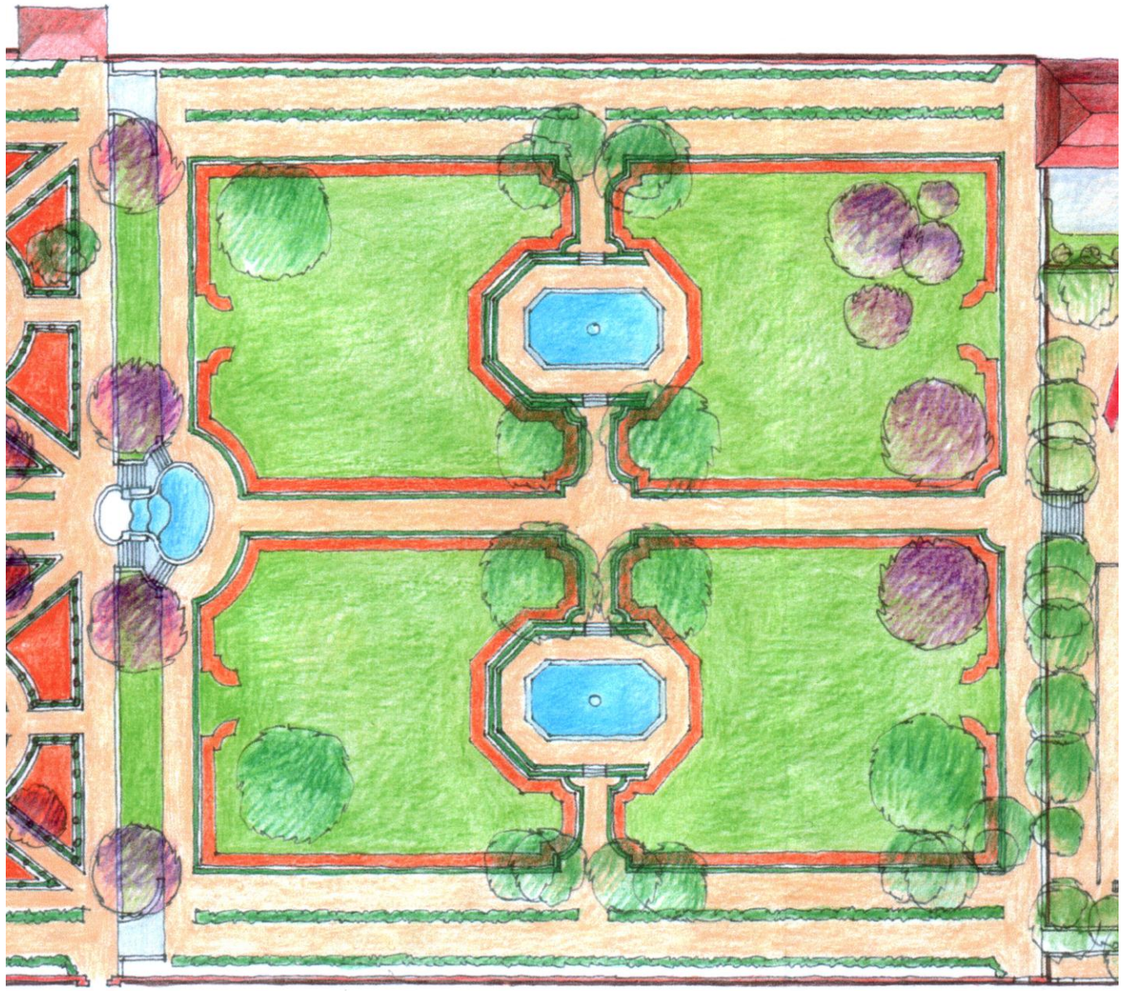

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

D – DOLNÍ PARTER (KVĚTINOVÁ ZAHRADA):

D1 a D2 – SEVERNÍ a JIŽNÍ ČÁST DOLNÍHO PARTERU:

- **o**bnova principu rokokové úpravy dolního parteru se symetricky rozvrženou komunikační sítí, rehabilitací osmibokých bazénů, trávníkových ploch a přesným umístěním habrových špalírů (nová výsadba) pro umožnění důsledné obnovy kočárových cest v původních dimenzích v rámci dolního parteru i horní zahrady na základě vyhodnocení historické plánové dokumentace (půdorys zahrady z roku 1776), archeologického výzkumu a dobových analogií
- stávající vzrostlé stromy jsou původem jednak z druhé poloviny 19.století, jednak z doby do roku 1950
- podstatná část vzrostlé zeleně zanikla při nedokončené rekonstrukci zahrady v 80.letech 20.století
- část vzrostlé zeleně byla odstraněna při rekonstrukci zimní jízdárny v 80.letech 20.století (zahloubení nových provozních suterénů v severovýchodní cípu dolního parteru).
- stávající vegetace (vzrostlé stromy) bude úzkostlivě chráněna, přičemž je nezbytné počítat s doplněním vegetace a to i vzrostlých stromů pro podepření hlavní podélné osy, akcentování propojení dolního parteru s horní zahradou (ověřit ve studii je nutné i možnost přiměřeného doplnění vzrostlé zeleně na hraně terénního zlomu v okolí kaskádové fontány a bočních rampových nájezdů na základě studia fotodokumentace stavu před zánikem romantické úpravy)
- doplnění vegetace je nezbytné i v úseku poblíž objektu zimní jízdárny
- detailní úpravy dolního parteru: řešení bazénů s fontánami, rozsah uplatnění dekorativních motivů květinových brodérií v jednotlivých segmentech travnaté plochy, řešení rehabilitace zeleně i řešení doplňků bude upřesňováno po vyhodnocení průzkumů a dostupných historických pramenů v podrobné koncepční studii.

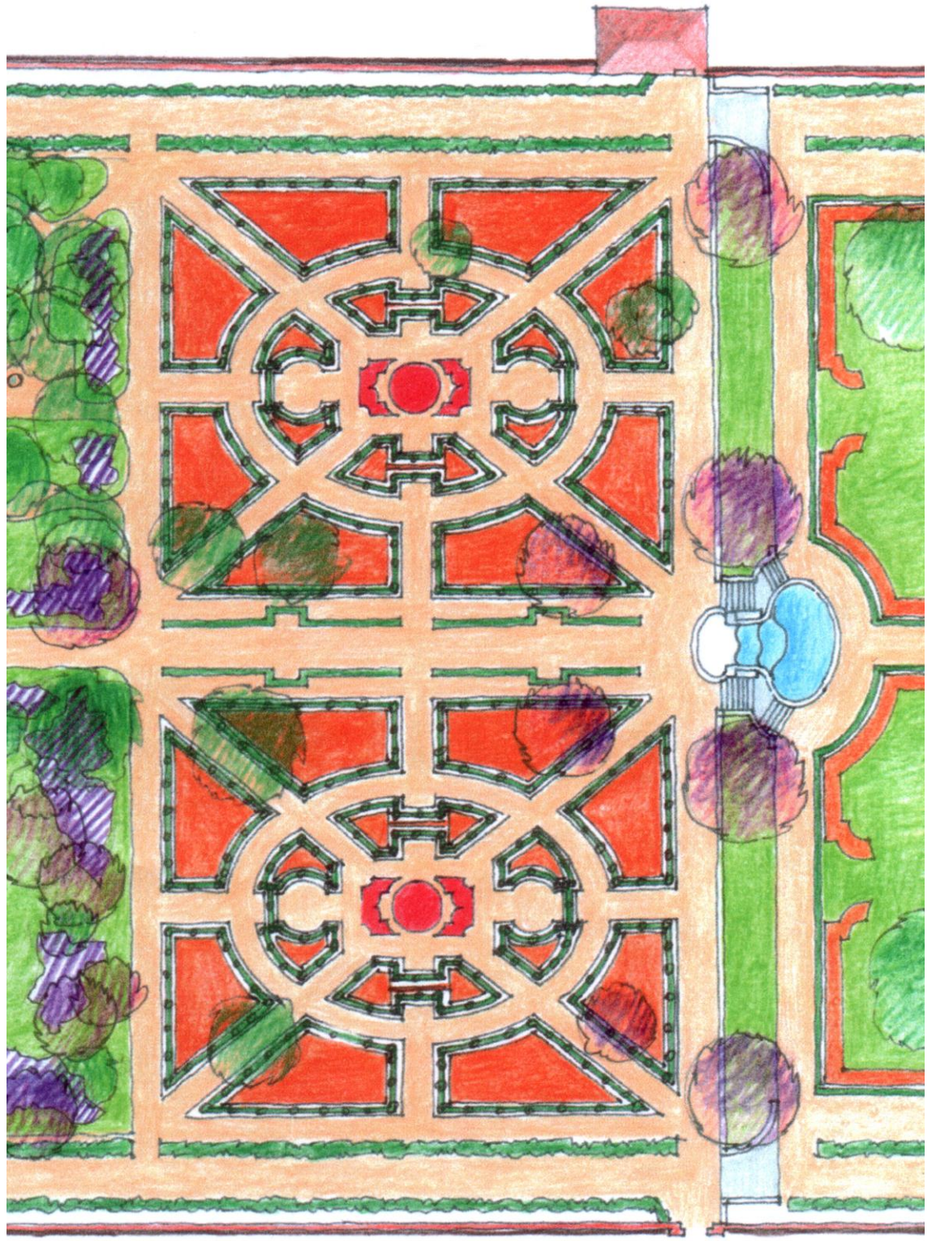

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

E – HORNÍ ZAHRADA:
E1a E2 – SEVERNÍ A JIŽNÍ TISOVÝ BOSKET:

- Stávající úprava pochází z nedokončené rekonstrukce ing. Hofmana
- výsadba tisových bosketů je ve svém půdorysném rozvržení a celkovém provedení neakceptovatelná a dožívající
- středové motivy jsou rozpadlé
- reprodukce půdorysu symetrických oválů, protínaných radiálními i diagonálními pěšinami, celkové a detailní řešení bosketů neodpovídá žádnému historickému podkladu, ani preciznímu plánu z roku 1776
- chybný průběh nesprávně založených habrových špalírů a odlišná šíře středové komunikace, procházející podélnou osou zahrady, umocňují v současnosti tuto kolizi a posilují nevěrohodný výraz celé této, jinak velmi exponované partie zámecké zahrady
- v souvislosti s naléhavostí nápravy, včetně nezbytnosti obnovy objízdných kočárových komunikací v plné šíři (v rámci celé zahrady) bude provedena restituce úpravy obou tzv. tisových bosketů s pokusem o přesnou reprodukci rokokové úpravy, zaznamenané precizně na plánu zámecké zahrady z roku 1776, která existovala až do konce 18.století
- tato historickou plánovou dokumentací doložená úprava, pocházející z nejvýznamnější fáze vývoje zahrady má navíc přímou souvislost s dosud zachovalými a velmi významnými autentickými dobovými prvky (kaskádová fontána, balustráda s vázami na terénní hraně, konec konců i blízkost Bellarie, byť v druhém plánu)
- vV rámci úpravy prostoru bude provedeno odvodnění, drenáže a nové založení komunikací.
- vzrostlé solitérní stromy (původem z 2.poloviny 19.století a částečně i z 1.poloviny 20.století), budou dle možnosti zachovány, případně doplněny
- v rámci restituce obou symetricky seřazených prostorů budou obnoveny kočárové rampy a citlivě přeřešena výplň vstupní brány z jižní strany v odpovídajícím dobovém provedení (dřevo)
- detailní řešení dekorativních motivů v obou segmentech i řešení veškerých náročných doplňků bude upřesňováno po vyhodnocení průzkumů a dostupných historických pramenů v podrobné koncepční studii
- v rámci obnovy této partie zahrady bude obnoven exteriér drobné architektury, přilehlé z vnější strany k ohradní zdi (bývalý dům hlídače zahrady).

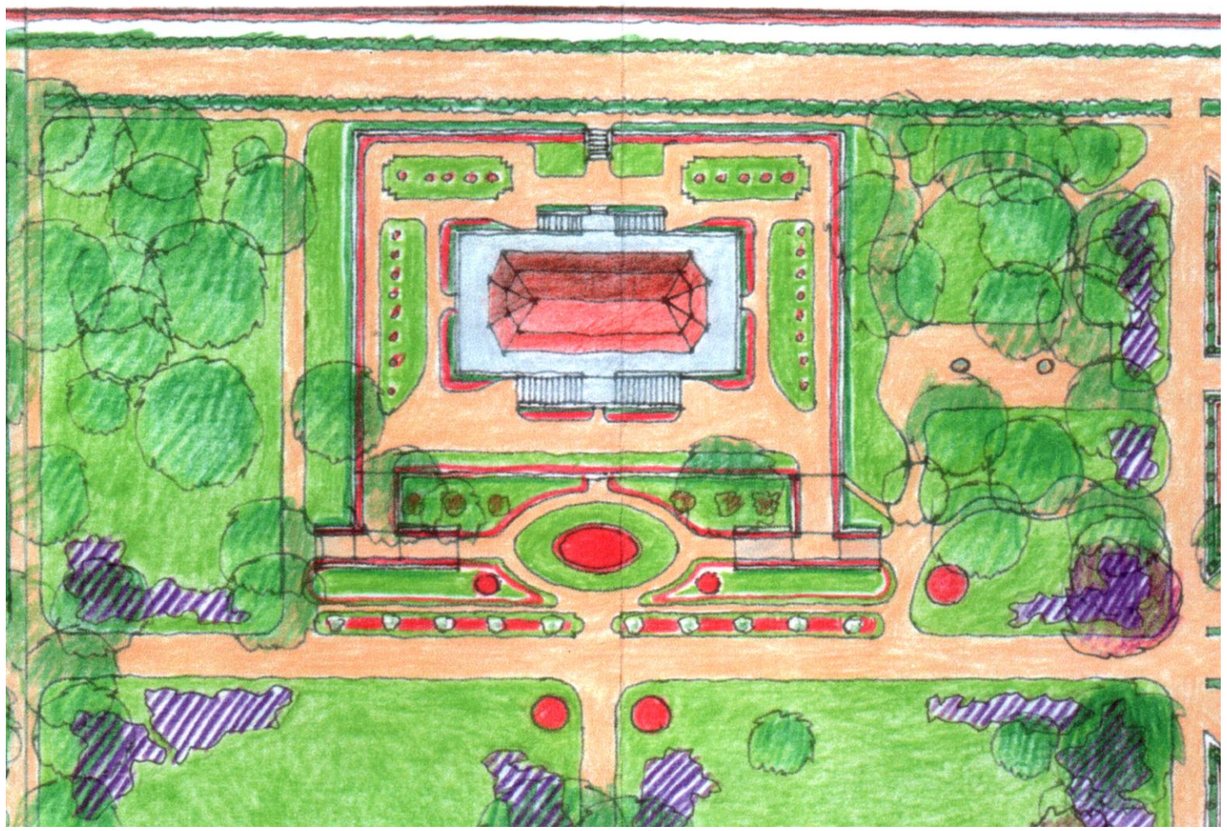

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

E3 a E4 – VÝCHODNÍ a ZÁPADNÍ LIPOVÝ BOSKET:

- stávající zalesnění ploch, lemujících z obou bočních stran stavbu letohrádku Bellarie pochází z druhé poloviny 19.století, část porostu byla založena v průběhu 1.poloviny 20.století
- odclonění při komunikaci na straně východní a jižní je původem z pozdějších úprav (po roce 1950). Pozůstatky původních lipových bosketů se nedochovaly
- původní prostorové uspořádání je narušeno na severu posunutým založením habrového špalíru a zúžením profilu podélné komunikace vznikl mezi severní hranou terasy letohrádku Bellarie a kočárovou cestou nelogický volný prostor
- cCelý prostor okolí Bellarie, vymezený dvěma páry zahradních oddílů čtvercového půdorysu (E3, E4, E7, E8) mezi něž byla na severní straně symetricky situována stavba Bellarie, prošel od doby barokního založení vývojem, přičemž od druhé poloviny 19.století je zde zaznamenána volnější krajinářská úprava, která je zachycena na dobové plánové dokumentaci (1894, 1896, 1910) a její podoba, respektive variace podob na přelomu 19. a 20.století je poměrně detailně dokumentována i na dobových fotografiích
- oddíly E3 a E4 – tedy tzv. východní i západní lipový bosket budou obnoveny v této podobě, přičemž bude respektována stávající hodnotná vzrostlá vegetace, obnoven habrový špalír v původní poloze tak, aby bezprostředně navazoval na podélnou hranu terasy Bellarie a došlo k obnovení kočárové cesty v původních dimenzích
- v rámci úpravy prostoru bude provedeno odvodnění, drenáže a nové založení komunikací
- detailní řešení celku i řešení veškerých náročných doplňků bude upřesňováno po vyhodnocení průzkumů a dostupných historických pramenů v podrobné koncepční studii.

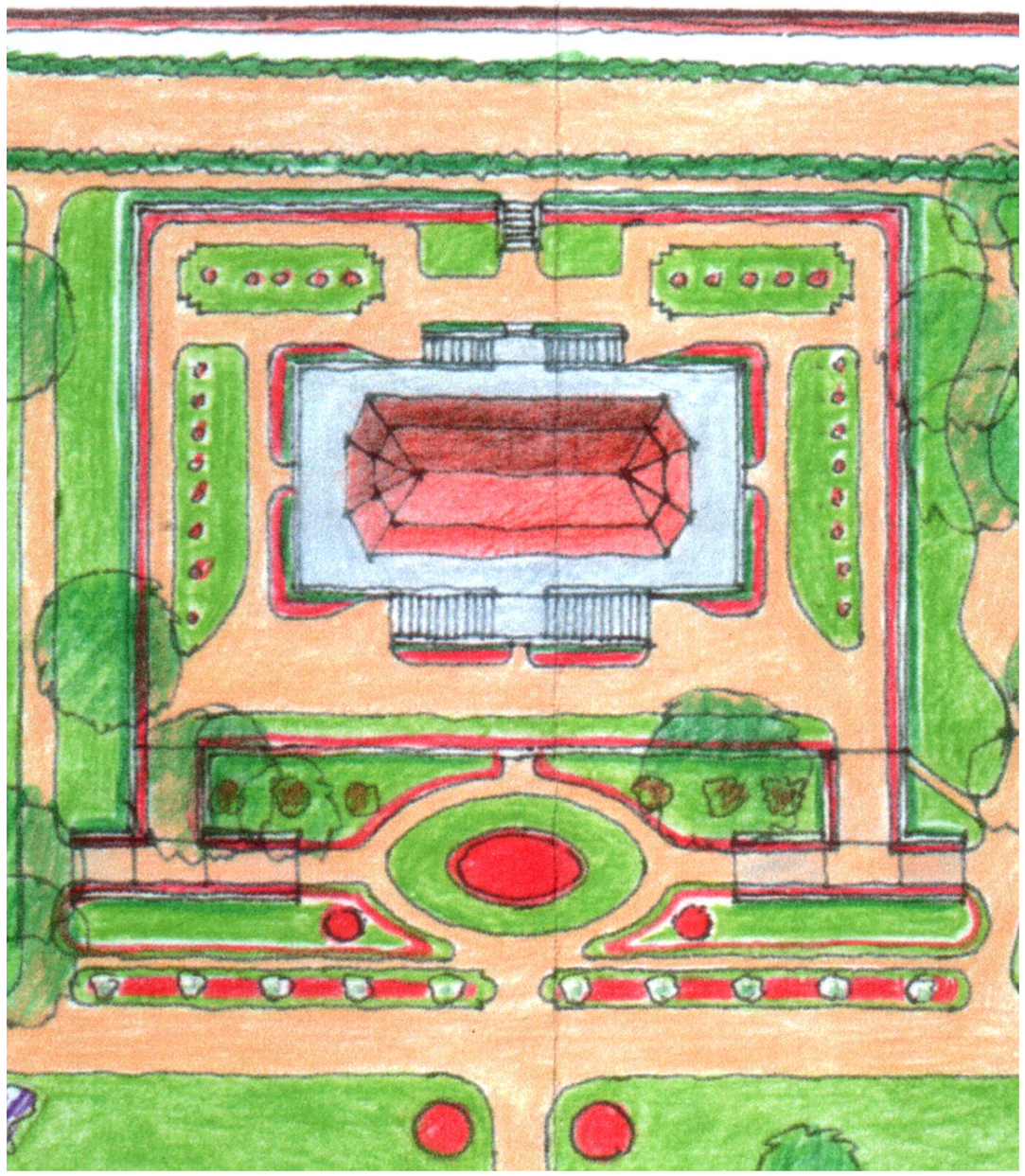

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

E5 – OBJEKT BELLARIE:

- významná rokoková stavba patří mezi zcela unikátní památky
- rehabilitace letohrádku a adekvátní využití s důstojnou presentací je znemožněno existencí otáčivého hlediště a jeho provozem. Probíhají sice základní zajišťovací práce (obnova střechy v roce 1993 a záchranné restaurátorské zajištění výmalby v interiérech), avšak chátrání celého objektu pokračuje nadále
- v rámci rehabilitace zahrady je nezbytné úplné uvolnění objektu a jeho okolí a provedení celkové obnovy, která bude obsahovat: rekonstrukci kočárových ramp, teras a vnějších schodišť, restaurátorskou obnovu fasád, konsolidaci svislých dřevěných konstrukcí (obíjené stěny), stropů, krovů a střechy, obnovu místností sálové dispozice přízemí a 1.patra, restaurování malované výzdoby stěn a stropů, opravu oken, dveří a okenních žaluzií, restaurování saly terreny (umělé jeskyně) v suterénu i konzervace, doplnění a obnovení funkčnosti unikátního zařízení dobové kuchyně
- zpřístupnění letohrádku Bellarie pro širší veřejnost, včetně umožnění prohlídky s unikátním dobovým zázemí kuchyně a saly terreny je naléhavým úkolem, který nelze do nekonečna odkládat. Presentaci (významu památky odpovídající využití) je nutné věnovat mimořádnou pozornost.
- součástí letohrádku Bellarie jsou i její vnější prostory, zejména rozlehlá terasa, ze které jsou přístupy do interiérů i výhledy do centra vlastní zámecké zahrady. V souvislosti s restitucí zahradních úprav bezprostředního okolí z druhé poloviny 19.století bude upravena i terasa Bellarie. Romantická úprava části zámecké zahrady v okolí Bellarie je zaznamenána na dobové plánové dokumentaci (1894, 1896, 1910) a její podoba, respektive variace podob na přelomu 19. a 20.století je poměrně detailně dokumentována i na dobových fotografiích. Dobové záběry velmi podrobně dokreslují podobu této části zahrady a umožňují spolu s plánovými podklady poměrně přesnou restituci stavu, včetně druhové skladby rostlin, řešení detailů v její poslední plnohodnotné vývojové fázi historického vývoje zámecké zahrady
- v rámci celkové obnovy poničeného objektu Bellarie bude obnoven porost průčelí výsadbou vhodných popínavých dřevin s doplněním přístěnných treláží. Detailní řešení celku i řešení veškerých náročných doplňků bude upřesňováno po vyhodnocení průzkumů a dostupných historických pramenů v podrobné koncepční.

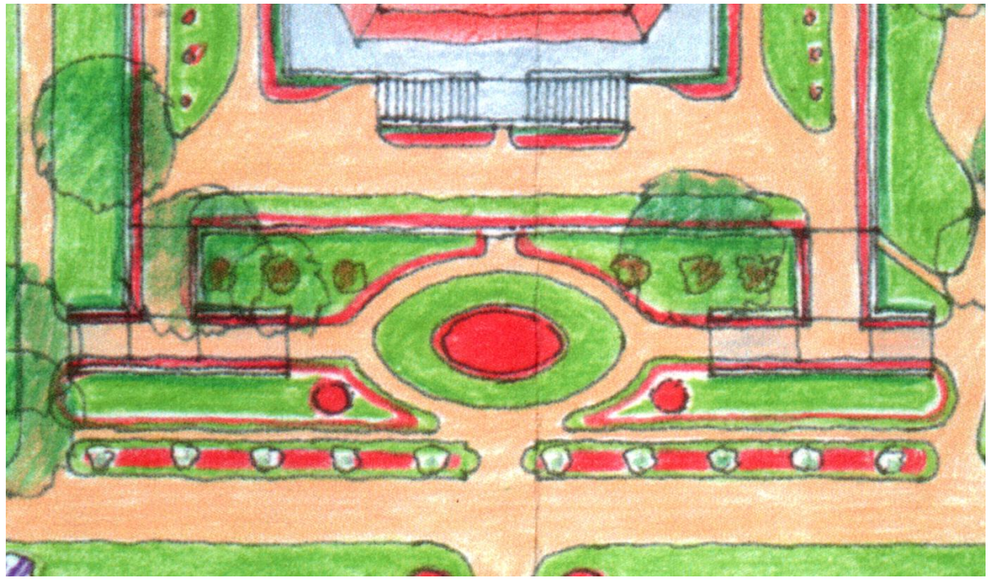

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

E6 – PŘEDPROSTOR BELLARIE:

- předprostor letohrádku Bellarie, tj. úsek mezi hlavním průčelím této významné architektury a hlavní pěší komunikací (která jako hlavní kompoziční osa protíná celou zahradu od východu k západu) byl s ohledem k významu objektu i polohy vždy, tedy ve všech slohových fázích jednoznačně vnímán jako mimořádně významný a jako takový byl akcentován
- zvoleným umístěním objektu Bellarie, architektonickým řešením stavby, tak i pozorností, která byla věnována úpravě okolí. Pohledově uvolněná a důstojná podoba parteru byla vždy protipólem vyváženě odstupňované kompozice letohrádku se symetricky rozevřenými nájezdy kočárových ramp, terasou ve vyšším plánu, opakovaně zvýrazněné motivem centrálních schodišť na pozadí monumentálního průčelí
- objekt Bellarie byl jedním z nejvýznamnějších cílů v zámecké zahradě a letohrádek zároveň nejvyšším místem, odkud bylo možné přehlédnout podstatnou část zámecké zahrady s dálkovými průhledy do okolní krajiny. Byť docházelo v průběhu doby k slohovým proměnám zahrady, objekt Bellarie byl stále plně respektován a vnímání architektury Bellarie bylo vždy podpořeno důmyslně koncipovanou zahradní úpravou parteru (viz úprava s náročnou květinovou brodérií v obou sousedících oddílech parteru v ose průčelí Bellarie v době barokní, nebo akcentování těchto ploch bohatou květinovou výzdobou s heraldickými motivy v době klasicismu apod.).
- obzvláště citlivé místo byl vlastní předprostor, nevelké prostranství, sevřené křídly kočárových ramp na jedné straně a na druhé straně vymezené hlavní komunikací, procházející podél letohrádku. Tomuto místu byla věnována vždy zvláštní pozornost, neboť bylo nástupem k letohrádku (viz barokní či klasicistní úprava s uvolněním prostoru po stranách ohraničeném lipovými boskety).
- to potvrzuje i velmi zajímavé řešení druhé poloviny 19.století, které se i ve volněji pojaté krajinářské kompozici na tento předprostor soustředilo volbou náročnějších zahradních úprav (centrální květinový záhon oválného půdorysu, osnova rovnoběžných pěšin a komunikací, lemovaných záhony s keři a květinovou výsadbou apod.).

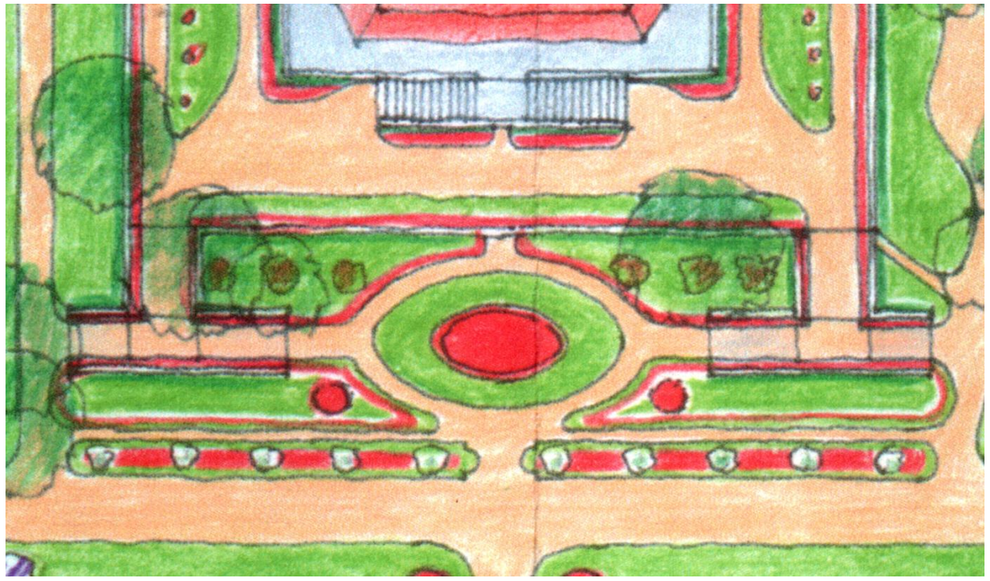

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

E6 – PŘEDPROSTOR BELLARIE:

- volný předprostor, umožňující pochopení kvalit architektury Bellarie a konceptu zapojení stavby v širších pohledových i významových souvislostech – zanikl zcela brutální stavbou otáčivého hlediště
- obrovitá hmota novodobého zařízení eliminovala zcela zásadně možnost vnímání cenné architektury z enfasu i z odstupů, včetně nemožnosti uplatnění prostorové gradace její podnože se symetrickými rampami nájezdů pro kočáry. Zcela byla znemožněno vnímání volného prostoru zahradní kompozice z terasy a interiérů letohrádku. Bellarie jako zcela unikátní památka byla deklasována do podřadné role divadelní kulisy a provozního zázemí. Eliminováno bylo harmonické působení horní zahrady, narušena hlavní i příčná osa zahrady, přičemž zcela zacloněn byl průhled v podélné ose hlavní komunikace od kaskádové fontány směrem na západ a tím i znemožněno působení jednoho z významných principů barokního zahradního umění – point de vue (původně optické spojení vodních efektů, kaskádové fontány na jedné straně a mohutné fontány na ostrově umělého rybníka na straně západní)
- jedním ze zásadních a aktuálních úkolů rehabilitace zámecké zahrady je proto odstranění otáčivého hlediště a důstojné vyřešení uvolněného parteru letohrádku Bellarie na základě zhodnocení historických pramenů
- celý prostor okolí Bellarie, vymezený dvěma páry zahradních oddílů čtvercového půdorysu (E3, E4, E7, E8) mezi něž byla na severní straně symetricky situována stavba Bellarie, prošel od doby barokního založení vývojem, přičemž od druhé poloviny 19.století je zde zaznamenána volnější krajinářská úprava s akcentováním nástupu do Bellarie z hlavní podélné komunikace výstavnějším řešením. Romantická úprava této části zámecké zahrady je zaznamenána na dobové plánové dokumentaci (1894, 1896, 1910) a její podoba, respektive variace podob na přelomu 19. a 20.století je poměrně detailně dokumentována i na dobových fotografiích.
- s ohledem k nedostatečným informacím o podobě této partie v době vrcholu, vzhledem k existenci podstatné části stromového porostu v širší partii okolí Bellarie, založeného ještě v 19.století a s ohledem k vymazání této etapy proměny zámecké zahrady v průběhu 20.století je navržena restituce romantické úpravy. Dobové záběry velmi podrobně dokreslují podobu této části zahrady a umožňují spolu s plánovými podklady poměrně přesnou restituci stavu, včetně rozvržení cestní sítě, druhové skladby rostlin, řešení detailů v její poslední plnohodnotné vývojové fázi historického vývoje zámecké zahrady.
- v rámci nové úpravy prostoru bude provedeno odvodnění, drenáže a nové založení komunikací. Detailní řešení celku i řešení veškerých náročných doplňků bude upřesňováno po vyhodnocení průzkumů a dostupných historických pramenů v podrobné koncepční studii.

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

E7 a E8 – VÝCHODNÍ A ZÁPADNÍ PLOCHA PARTERU BELLARIE:

- oba oddíly tvoří exponované místo jak z hlediska situování v zahradní kompozici, tak svým významným uplatněním z nadhledu (z terasy a objektu Bellarie), čemuž odpovídala pozornost, věnovaná úpravám vymezených ploch v jednotlivých slohových fázích
- současná podoba, původně květinového parteru s náročně řešeným půdorysem dekorativních brodérií, je pozůstatkem volnější krajinářské úpravy 19.století
- část stromového porostu byla založena ještě před polovinou a část v druhé polovině 19.století, výsadba byla doplňována či obměňována v průběhu 20.století
- v souvislosti s pojetím obnovy souvisejících oddílů (viz E3, E4 a E6) je respektována při rehabilitaci romantická úprava z 19.století. přičemž bude respektována stávající hodnotná vzrostlá vegetace, obnoven habrový špalír v původní poloze tak, aby došlo k obnovení kočárové cesty v původních dimenzích
- v rámci nové úpravy prostoru bude provedeno odvodnění, drenáže a nové založení komunikací
- detailní řešení celku i řešení veškerých náročných doplňků bude upřesňováno po vyhodnocení průzkumů a dostupných historických pramenů v podrobné koncepční studii.

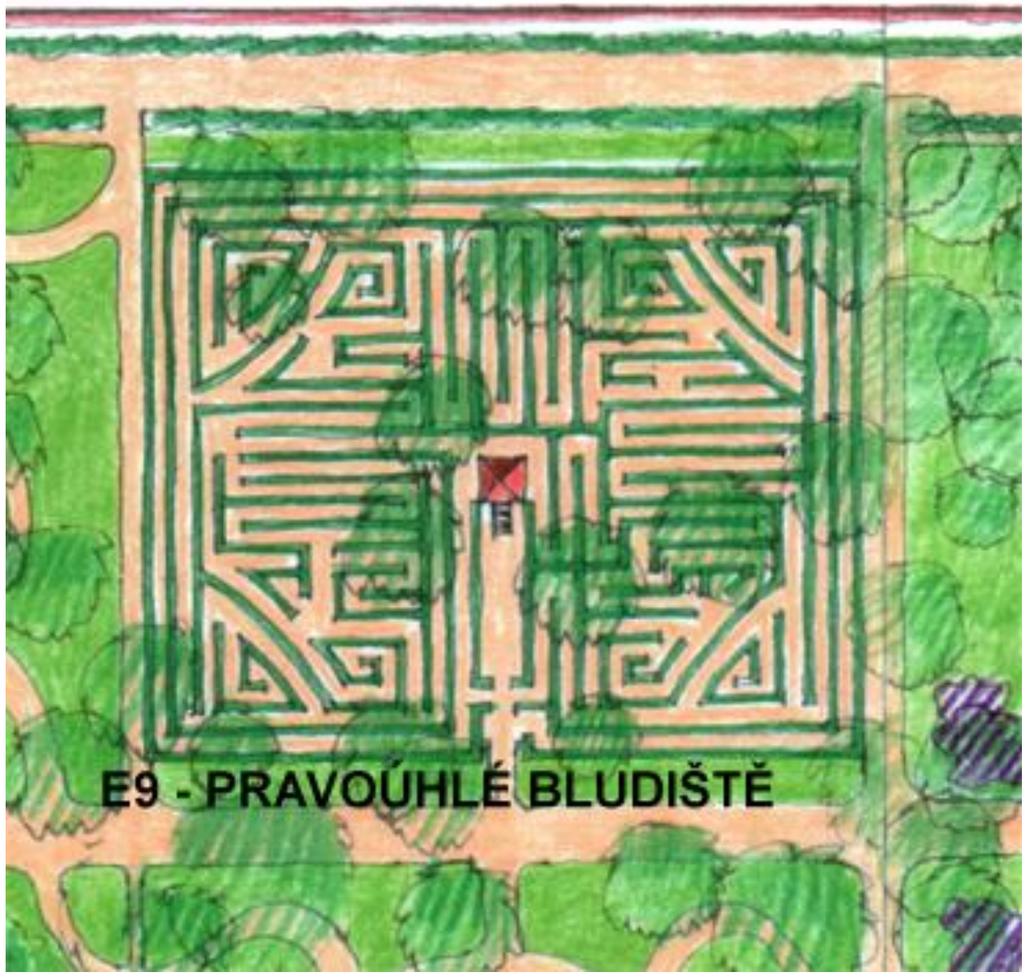

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

E9 – BOSKET PRAVOÚHLÉHO BLUDIŠTĚ:

- proměny tohoto zahradního oddílu jsou patrny na historické plánové dokumentaci
- existence pravoúhlého bludiště s centrální stavbou zahradního altánu je doložena poprvé na plánu zahrady z roku 1776, prakticky v nezměněné podobě zůstal bosket pravoúhlého bludiště až do roku 1843, kdy byl zrušen (zaznamenán je též na plánu z roku 1792 a 1826), přičemž unikátní stavba dřevěného zahradního altánu s bohatou malířskou výzdobou zůstala zachována dodnes
- bludiště je důležitou součástí konceptu z druhé poloviny 18.století a jeho význam je umocněn existencí drobné stavby zahradního altánu
- návrh počítá s obnovou bludiště v původní podobě, přičemž originální stavba altánu, situovaná ve středu kompozice bezpochyby umocní věrohodnost úpravy zahradního oddílu i širšího okolí
- v rámci rehabilitace pravoúhlého bludiště bude doplněna zaniklá příčná komunikace na straně západní, provedena korekce stávající vegetace, přičemž část vzrostlých stromů bude respektována.
- při koncipování redukce stromového porostu a doplnění vegetace budou zohledněna hlediska: hodnota a zdravotní stav vegetace, čitelnost kompozice bludiště, vytvořené ze stříhaných vegetačních stěn, základní světelné podmínky pro růst nižšího patra, zřetelné uplatnění architektury altánu a v neposlední řadě zajištění jeho existence (eliminování rizika jednorázového zničení altánu pádem vzrostlých stromů). V každém případě bude usilováno o zachování podstatné části kvalitních stávajících stromů, obnoven bude habrový špalír v původní poloze tak, aby došlo k obnovení kočárové cesty v původních dimenzích
- v rámci nové úpravy prostoru bude provedeno odvodnění, drenáže a nové založení komunikací
- detailní řešení celku i řešení veškerých náročných doplňků bude upřesňováno po vyhodnocení průzkumů a dostupných historických pramenů v podrobné koncepční studii.

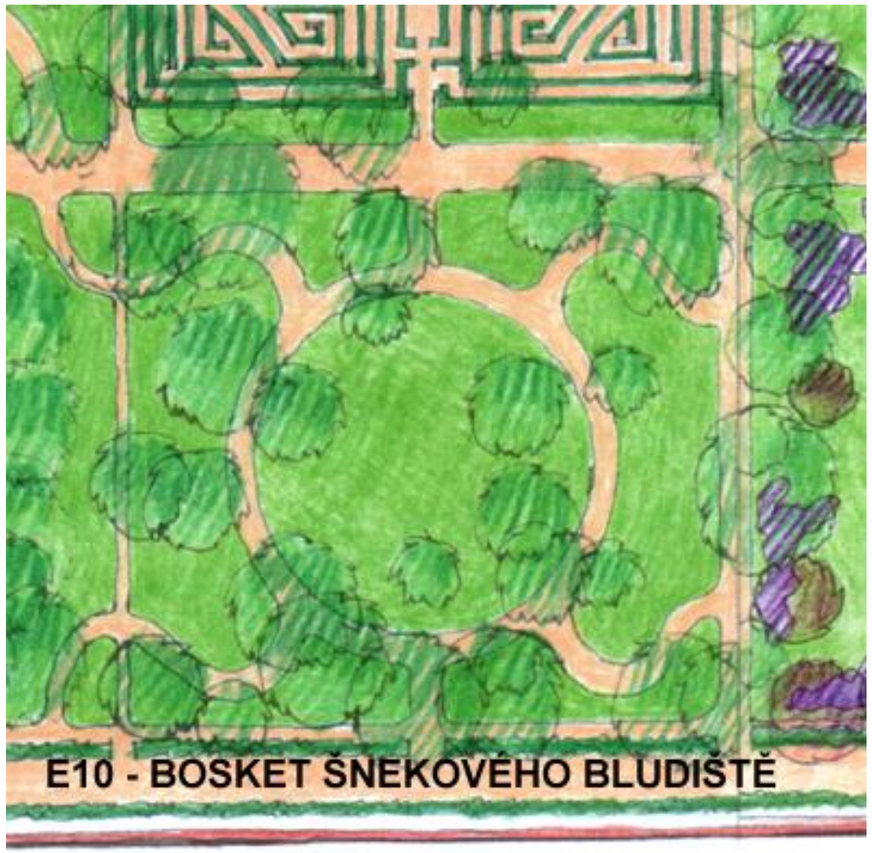

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

E10 – BOSKET ŠNEKOVÉHO BLUDIŠTĚ:

- existence a detailní podoba šnekového bludiště, založeného v souvislosti s rokokovými úpravami zahrady po roce 1750 je zaznamenána na plánu z roku 1776. Šnekové bludiště bylo významnou součástí architektonického konceptu vrcholného vývojového období zámecké zahrady. Kompozice šnekového bludiště, zaznamenaná ještě na plánu zahrady z roku 1826, byla zrušena v roce 1842 při proměně zahrady ve volnějším krajinářském pojetí. Modelace terénu starší úpravy byla přitom v principu respektována a využita pro vkomponování okružní komunikace do sníženého středu, zpřístupněného symetricky řešenými, měkce vymodelovaným křivkami pěšin, kopírujícími rohové spirály zaniklého šnekového bludiště. Cestní síť romantické úpravy již zanikla, ale terénní situace a úprava s lesní scenérií zůstala v podstatě zachována dodnes, včetně části stromového porostu založeného v té době (podstatná část výsadby stromů pochází z druhé poloviny 19.století).
- z cílevědomě uplatňované zásady o vyšším respektu ke krajinářské úpravě 19.století (v rámci celého prostoru zámecké zahrady), z níž vyplývá v odůvodněných případech i nutnost dílčích restitucí úpravy 19.století (viz problematika parteru a předprostoru letohrádku Bellarie apod.) vyplývá, že zejména v celé západní části zámecké zahrady, která nese nejvýrazněji znaky úprav romantizující fáze a která má dosud značnou část rostlinného materiálu z 19.století, je nutné jakékoliv změnové stavy velmi pečlivě vážit. Celé toho území bylo navíc ušetřeno plošné likvidace zeleně v rámci nedokončené rekonstrukce zahrady v 70.letech 20.století. V případě řešení oddílu bývalého šnekového bludiště by navíc jakékoliv pokusy o návrat ke starší podobě narážely na řadu komplikací a dilemat. Jedná se zejména o : narušení charakteru širšího prostředí, nereálnost věrohodné obnovy (vědecké rekonstrukce) individualisticky řešeného motivu šnekového bludiště pro nedostatek podkladů (v protikladu se srovnáním informací a argumentů pro restituci pravoúhlého bludiště) a nezbytnost nezdůvodnitelných podmiňujících zásahů do stávající situace (likvidace hodnotné vrostlé zeleně, zásahy do archeologické situace a pod).
- obnova bosketu šnekového bludiště respektuje stávající situaci a s minimem radikálních zásahů revokuje řešení a atmosféru, doloženou plány z roku 1894 či 1896. V rámci úprav bude obnovena cestní síť v měkce vymodelovaném terénu s rehabilitací lesního porostu. Doplněna bude příčná komunikace, oddělující bosket šnekového schodiště od bosketu suchého rybníku v rámci důsledného obnovení základní komunikační osnovy původního založení. V každém případě bude usilováno o zachování podstatné části kvalitních stávajících stromů, obnoven bude habrový špalír v původní poloze tak, aby došlo k obnovení kočárové cesty v původních dimenzích. V rámci nové úpravy prostoru bude provedeno odvodnění, drenáže a nové založení komunikací
- Detailní řešení celku i řešení veškerých náročných doplňků bude upřesňováno po vyhodnocení průzkumů a dostupných historických pramenů v podrobné koncepční studii.

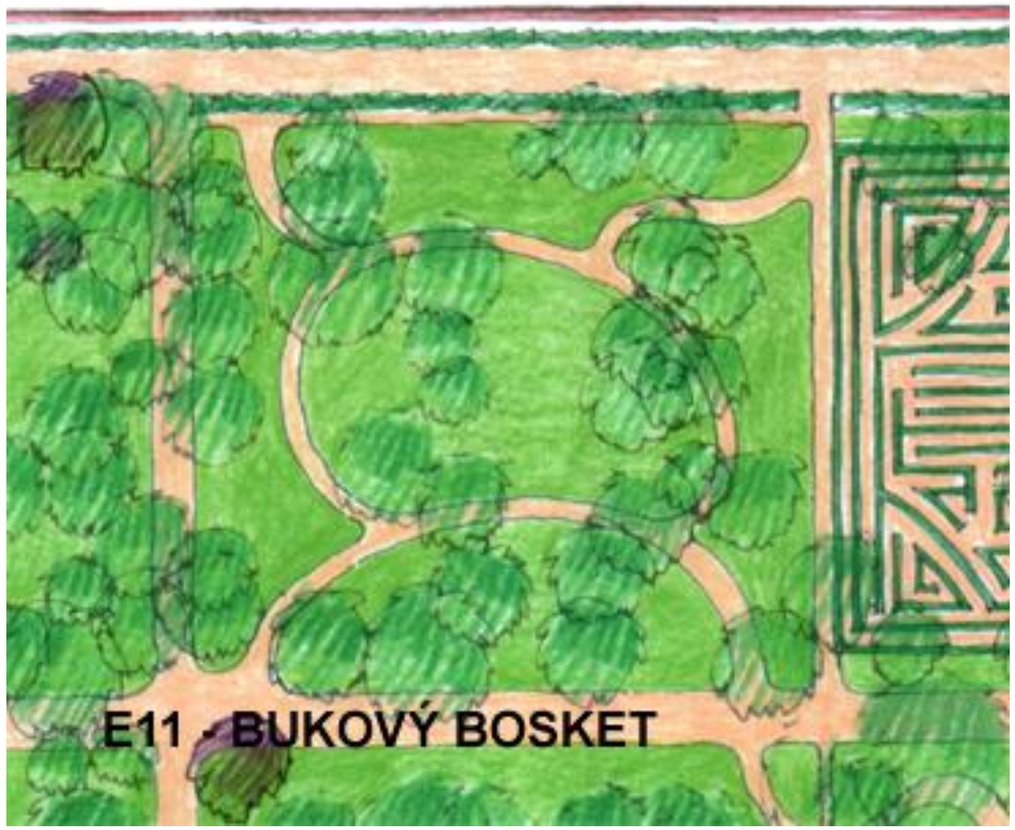

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

E11 – BUKOVÝ BOSKET:

- z porovnání historické plánové dokumentace zámecké zahrady vyplývá, že náročnější úprava původního založení tohoto oddílu, jak je dokumentována na plánu z roku 1776 a 1792 (čtvercový bosket s protínající se radiální i diagonální cestní sítí s centrálním akcentem), zanikla záhy, maximálně během několika desetiletí
- na plánu z roku 1816, tedy ještě v době existence pravoúhlého a šnekového bludiště i suchého rybníka v bezprostředním okolí – je již zachycena skromnější, volnější krajinářská úprava, která byla v následujícím období pouze přiměřeně udržována a jemně korigována (cestní síť apod.). Pojetí úpravy i podstatná část vzrostlých stromů zůstaly zachovány ve své podstatě až do dnešní doby (podstatná část vzrostlých stromů je ještě původem z 19.století). Po roce 1843, kdy bylo zrušeno pravoúhlé bludiště, situované na sousedním oddílu, došlo k zrušení příčné komunikace a propojení volnější úpravy směrem na východ (viz např. plán z roku 1896). Cestní síť romantické úpravy postupně zanikla
- v rámci koncepce rehabilitace zámecké zahrady je logickým závěrem respektování stávající úpravy a obnova cestní sítě, doložená plánem z roku 1896, korespondující souběžně s úpravami okolních oddílů. V souvislosti s restitucí pravoúhlého bludiště je nutné doplnění příčné komunikace původní cestní osnovy. V každém případě bude usilováno o zachování podstatné části kvalitních stávajících stromů, obnoven bude habrový špalír v původní poloze tak, aby došlo k obnovení kočárové cesty v původních dimenzích. V rámci nové úpravy prostoru bude provedeno odvodnění, drenáže a nové založení komunikací
- detailní řešení celku i řešení veškerých náročných doplňků bude upřesňováno po vyhodnocení průzkumů a dostupných historických pramenů v podrobné koncepční studii.

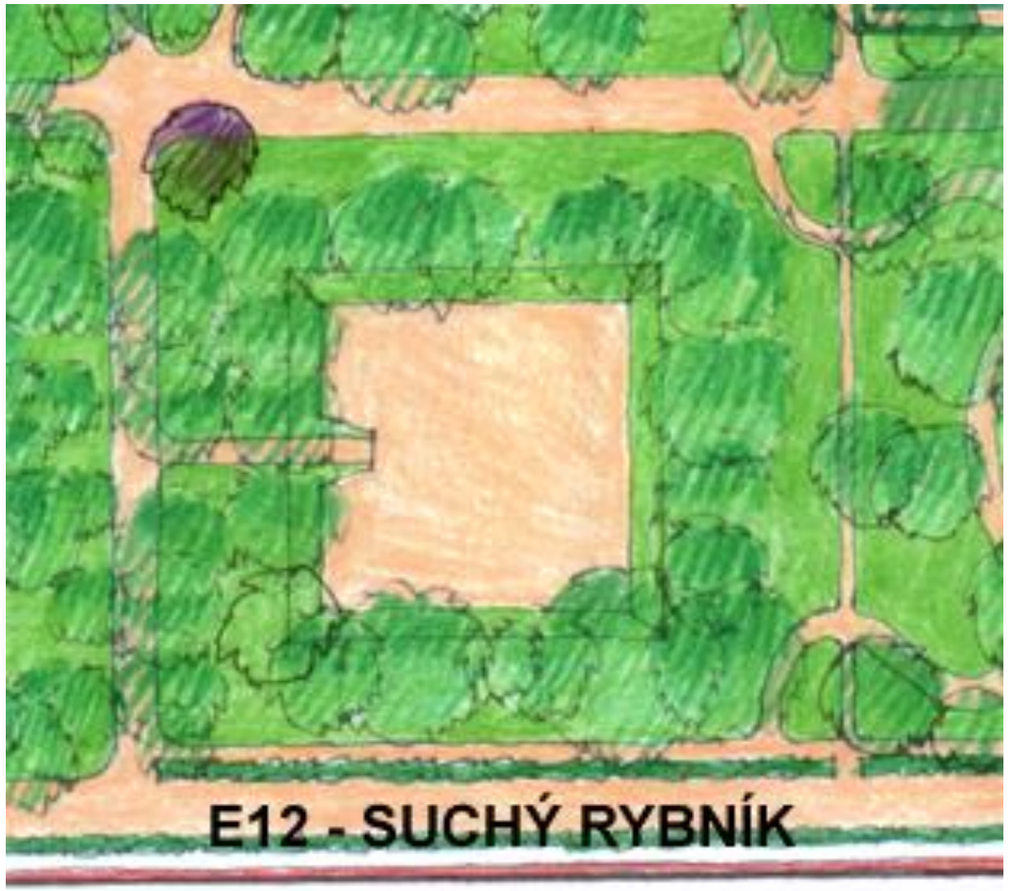

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

E12 – BOSKET S BOULINGRINEM (SUCHÝ RYBNÍK):

- založení kompozice suchého rybníku má původ v nejstarším, barokním konceptu zámecké zahrady, jak dokládá plán z roku 1750, kde je ještě zobrazena centrální plocha s vodní hladinou, lemovaná stromořadím. V době svého vrcholu, za vlády v době vlády knížat Adama Františka a především Josefa Adama ze Schwarzenbergu byla v místě rybníka náročnější úprava, výškově odstupňovaná centrální dispozice s absencí vodní plochy (tzv.suchý rybník), jak dokládá plán z roku 1776
- existence této úpravy s motivem suchého rybníka, tedy snížené centrální plochy čtvercového půdorysu, lemované stromořadím, byť ve zjednodušené podobě, je doložena na všech existujících historických plánech z doby pozdější, včetně plánů z konce 19.století. Zobrazená podoba se takto dochovala až do dnešní doby. V návaznosti na romantické úpravy celé západní části zámecké zahrady zůstal zachován změkčený terénní relief se sníženým středem a terénní val, vyrovnávající výškový rozdíl mírně svažitého okolí a půdorysu stromořadí
- velmi důležitou skutečností je fakt, že podstatná část vzrostlé vegetace, mohutných stromů, lemujících obvod suchého rybníka má původ ještě před rokem 1800. Jedná se tedy o vzácný případ zachování vegetace barokního založení
- tak jako v případě bosketu šnekového bludiště či bukového bosketu, je nutné respektovat maximálně stávající stav a rehabilitovat podobu romantické úpravy této části zahrady. V každém případě bude usilováno o zachování podstatné části kvalitních stávajících stromů, jejichž konzervaci bude věnována obzvláštní péče, obnoven bude habrový špalír v původní poloze tak, aby došlo k obnovení kočárové cesty v původních dimenzích. V rámci nové úpravy prostoru bude provedeno nové založení souvisejících komunikací a řešen nástup do středové části suchého rybníka
- detailní řešení celku i řešení veškerých náročných doplňků bude upřesňováno po vyhodnocení průzkumů a dostupných historických pramenů v podrobné koncepční studii.

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

E13 a E14 - SEVERNÍ a JIŽNÍ SMRKOVÝ BOSKET:

- kompozice smrkových bosketů je součástí původní koncepce založení zámecké zahrady. Symetricky řešené oddíly z lesnatým porostem (až do poloviny 19.století šlo převážně o jehličnany) tvořily optický uzávěr pravidelně koncipovaných oddílů zahrady východní a střední části před nástupem k zámeckému rybníku s fontánou. Oba boskety byly odděleny od východní části zahrady příčným loubím, které je zaznamenáno naposledy na plánu z roku 1792, a bylo pravděpodobně zrušeno v prvních desetiletích 19.století, jak dokládá zobrazení této části na plánu z roku 1826. Oba boskety byly obohaceny subtilními centrálními výtvarnými motivy (či příležitostí pro intimní posezení), skrytými v lesnatém porostu a přístupnými přímými pěšinami, symetricky vedenými z hlavní komunikace.
- s ohledem k respektování romantické úpravy této části zahrady je zřejmé, že i v případě smrkových bosketů je nutné respektovat dochovaný stav i prostorové a kompoziční souvislosti. V rámci rehabilitace zahrady již proto není možné obnovovat motiv příčného klenutého loubí, též z důvodů zcela nedostatečných podkladů pro věrohodnost rekonstrukce výrazného a jistě původně náročně řešeného architektonického prvku. Naopak obnovení drobného akcentu ve středu smrkových bosketů, včetně doplnění jemných linií přístupových pěšin je reálné, neboť svým měřítkem nenaruší vjem autenticity, pouze jemně připomene nuance obsahových a kompozičních souvislostí barokního konceptu.
- u obou smrkových bosketů je zachována část porostu z 19.století, podstatnou část tvoří mladší stromy, původem z 20.století, včetně zcela novodobé výsadby. Zdravotní stav vegetace je velmi různorodý. Nezbytná bude rehabilitace zeleně, byť s uplatněním zásady o maximální ohleduplnosti. Proto je jistě velmi žádoucí v rámci podrobnějšího poznání a návrhu koncepce porostní obnovy ověřit možnost postupné korekce druhové skladby s návratem (postupným) alespoň části smrkového porostu, který by bezesporu obohatit celou zahradní kompozici, posílil čitelnost původního konceptu i revokoval atmosféru prolínání vývojových fází, typické pro historické památky zahradní a krajinářské tvorby. Obnoven bude habrový špalír v původní poloze tak, aby došlo k obnovení kočárové cesty v původních dimenzích. V rámci nové úpravy prostoru bude provedeno nové založení souvisejících komunikací.
- detailní řešení celku i řešení veškerých náročných doplňků bude upřesňováno po vyhodnocení průzkumů a dostupných historických pramenů v podrobné koncepční studii.

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

E15 – ZÁMECKÝ RYBNÍK:

- plocha zámeckého rybníka, mohutný čtverec rozložený na celou šíři zámecké zahrady (o rozměrech čtyř pravidelných oddílů, z nichž je vytvořena osnova zámecké zahrady) je monumentálním uzávěrem celé zahradní kompozice
- zámecký rybník, lemovaný kočárovou cestou a stromořadím, doplněný v centru vodní plochy ostrovem s motivem fontány je součástí původního barokního konceptu a je poprvé zaznamenán na plánu zahrady z roku 1750
- zámecký rybník zůstal v podobě podle původního založení zachován až do dnes, přičemž dílčí proměny od doby založení lze zaznamenat na dochované historické plánové dokumentaci. Týkají se především dílčích nuancí úpravy ostrova. O značné míře původnosti celé této partie svědčí též stáří značné části mohutných stromů, lemujících hráz zámeckého rybníka (výsadba značné části stromů je datována do období před rokem 1800)
- nezbytná bude rehabilitace zeleně, s uplatněním zásady o maximální ohleduplnosti, přičemž vzrostlé stromy původního založení budou maximálně respektovány a konzervovány
- rybník bude vyčištěn s celkovou opravou hrází revizí stavu veškerých konstrukcí (včetně dna) a vodního hospodářství. Budou opraveny ohradní zdi, obnovena bude kočárová cesta v původních dimenzích. V rámci nové úpravy této části bude provedeno nové založení komunikací a řešeny drenáže a odvodnění
- bude provedena restituce dobové úpravy umělého ostrova včetně obnovení bazénu s fontánou. Tento motiv je významnou živou součástí zahradní kompozice, přičemž vertikála vodotrysku fontány hraje velmi důležitou roli jako optické vyvrcholení celé zámecké zahrady při pohledech z hlavní středové komunikace přes celou délku horní zahrady – poprvé při výstupu z dolní parteru od kaskádové fontány.
- detailní řešení celku i řešení veškerých náročných doplňků bude upřesňováno po vyhodnocení průzkumů a dostupných historických pramenů v podrobné koncepční studii.

SPECIFIKACE REHABILITAČNÍCH ÚPRAV:

OBNOVA TECHNICKÉ INFRASTRUKTURY:

- V rámci obnovy technické infrastruktury zámecké zahrady bude řešeno odvodnění ploch, včetně doplnění přepadů na terasách ve východní části zahrady
- návrh rehabilitace zámecké zahrady bude obsahovat také obnovu rozvodů vody na zalévání včetně řešení závlahového systému
- součástí řešení bude koncept rozvodů elektrické energie, citlivé řešení osvětlení zahrady (včetně rozvahy o slavnostním nasvětlení vybraných partií